

Indledning

Jeg har i flere perioder af min studie tid valgt at beskæftige mig med æstetiske læreprocesser ud fra egne positive erfaringer og oplevelser. Æstetisk virksomhed er et vigtigt element i barnets identitetsudvikling. Børn har brug for at udtrykke sig æstetisk gennem kreativitet og leg, for derigennem at skildre deres liv og hvad der er betydningsfuldt for dem. De skal have rum til fantasi, udfoldelse og fordybelse, for at udvikle personlighed. Som pædagog i en hverdag hvor vi tilbringer mange timer med børnene, kan vi igennem det at fortælle historier til børnene og arbejde med børnenes egne historier arbejde med forskellige problemstillinger. Ved fortælling af eventyr, hjælper vi barnet til at udvikle sit intellekt og få afklaret sine følelser, anerkende sine vanskeligheder og samtidig foreslå løsninger på problemer, barnet bærer rundt på i sin hverdag.

Med udgangspunkt i eventyret om Askepot, har jeg været ude og lavet et fortællings forløb, med børnehavebørn i alderen 4-5½ år. Dette leder mig ind på følgende,

Problemformulering

Hvordan kan de 4-5½ årige børns egne fortællinger, styrke deres identitetsdannelse?

Hvordan kan pædagogen igennem fortællingen give børnene æstetiske oplevelser?

Emneafgrænsning og metode

I denne synopsis har jeg arbejdet med børnehavebørns fortællinger og identitetsdannelse.

For at besvare min problemformulering bedst muligt, vil jeg undersøge forholdet mellem teori og praksis. Jeg vil beskrive vores samfund ud fra Thomas Ziehe, derefter vil jeg beskrive min målgruppe ud fra Daniel Sterns domæne "det fortællende selv". Herefter kommer jeg ind på identitet ud fra bogen "At blive sig selv" af Marianne Brodin og Ingrid Hylander.

I forhold til fortælling og identitetsdannelse gør jeg brug af Lene Broks bog "Fortæl! Fortæl! , bogen "Snip, snap, snude" af Hilde Eskild & Benedicte Hambro samt Bruno Bettelheims bog "Eventyrets fortryllelse". Jeg vil hertil også inddrage aktantmodellen i forhold til analyse af eventyret og børnenes fortællinger. Derefter vil jeg komme ind på de æstetiske læreprocesser ud fra Kirsten Drottners model "den skabende virksomhed". I pædagogens rolle vil jeg komme ind over anerkendelse og definitionsmagt af Berit Bae, for derefter at komme med mine didaktiske overvejelser i forhold til min pædagogiske praksis og til slut komme med en konklusion.

Samfund

Det samfund vi lever i har siden 1950'erne gennemgået en udvikling som Thomas Ziehe betegner som en "*kulturel frisættelse*". Et begreb der betegner og karakteriserer det postmoderne samfund, som det har formet sig. Han mener, mennesket er blevet mere frigjort fra værdier som: familie, religion og traditionel kønsidentitet. De normer og værdier, der førhen, fra generation til generation, respektfuldt blev givet videre, er der ingen instanser der længere hjælper med at opretholde.

Hvor disse traditioner før i tiden var mere fastlåste og hvor det at følge i familiens fodspor var mere eller mindre normen, er vi i dag mere fritstillede. Mennesket har fået øget muligheder for at vælge og realisere sig selv og derved selv skabe identitet. Man er så at sige selv herrer over de valg, der skal træffes og om det er de rigtige valg. Det væsentlige bliver ifølge Ziehe at forholde sig til tiden og de samfundsmæssige vilkår, der sætter rammerne for det levede liv lige nu og her.¹

Målgruppen

Min målgruppe er 5 børn i alderen 4-5½ år, i forhold til Sterns domæner befinder de sig i "det fortællende selv". Her siger Stern, at det er ret almindeligt at børn blander virkelighed og fantasi sammen. Det at fortælle er en måde at eksperimentere, at skabe på. Ved at skabe et billede af sig selv og sine oplevelser påvirker man sin egen selvopfattelse og ens identitet skabes, i og med at man fortæller. For barnet er det fascinerende at fortælle eventyr og historier med deres egne ord, og på en dramatisk måde. Det der fængsler og fascinerer, er også det, der går ind.

Det hjælper barnet til at kunne sortere hændelser og hændelsesforløb i en tid der er vigtigt for rollen i fortællingen. Det indebærer at barnet skal kunne se fremad i tiden og vide hvilke rækkefølge tingene kommer til at ske. Gennem den struktur, som fortællingen skaber, bliver verden, for en selv og for andre mennesker mere forståelig og forudsigelig.²

¹ Jacobsen, Caroline; *Sundhed i pædagogisk praksis*

² Brodin, Marianne m.fl; *At blive sig selv*

Identitet

Vores identitet udvikles igennem de historier, vi fortæller om os selv og som andre fortæller om os. Stern siger, at igennem historier skabes mulighed for mening og sammenhænge i vores identitet.³ At have en identitet indebærer med andre ord, at jeg er mig - selv om jeg befinder mig i skiftende situationer og roller. Og at jeg er mig - i går, i dag, i morgen, også selv om jeg udvikler mig. Jeg er i overensstemmelse med mig selv og forskellig fra mig selv. Men på den måde at, vigtige sider ved min oplevelse af mig selv, er den samme over tid. Iflg. Stern, er historiens vigtigste funktion at lette den daglige selvdefinition. Barnet, der fortæller en biografisk historie om sig selv, definerer ikke bare sin fortid – det skaber også sin identitet.⁴

Fortælling og identitetsdannelse

Barnet begynder allerede i tre års alderen at undre sig over mange af livets store spørgsmål, som hvem er jeg? Hvor kommer jeg fra? Hvordan bør jeg klare livets problemer? Hvad skal jeg blive til?⁵ Jeg har valgt at bruge et eventyr til min mundtlige fortælling, da Bruno Bettelheim siger at folkeeventyrets struktur er let at kende, let at lære at fortælle og de bedste eventyr handler om at bekæmpe livets uundgåelige vanskeligheder⁶

Den mundtlige fortælling oplever i disse år en renæssance inden for institutionsområdet. Dette skyldes ifølge Lene Brok, at mennesket har brug for at tolke sig selv og komme i dybden med eksistentielle spørgsmål.⁷

For at mestre de psykologiske problemer i opvæksten, så som søskenderivalisering, separations angst og frygten for at blive forladt. Har barnet brug for at forstå, hvad der sker i dets bevidste sind, så kan barnet også forholde sig til det, der foregår i det ubevidste sind.⁸ Når barnet eksperimenterer med fortællingen, ved at høre andres fortællinger og selv fortæller historier, udvikler barnet sin forestillingsevne. Men det kommer kun, hvis barnet er i et miljø, der styrker det narrative selv. *"Barnet vil fortælle om noget, der er sket, noget de har set, noget de har gjort eller måske noget, de gerne ville have været med til, og så er det vigtigt, at der er nogen der lytter. Man fortæller altid til en anden, idet fortællingen skal have en modtager".⁹*

³ Brodin, Marianne m.fl.; *At blive sig selv*

⁴ Ibid.

⁵ Bettelheim, Bruno; *Eventyrets fortryllelse*

⁶ Ibid.

⁷ Brok, Lene; *Fortæl Fortæl*

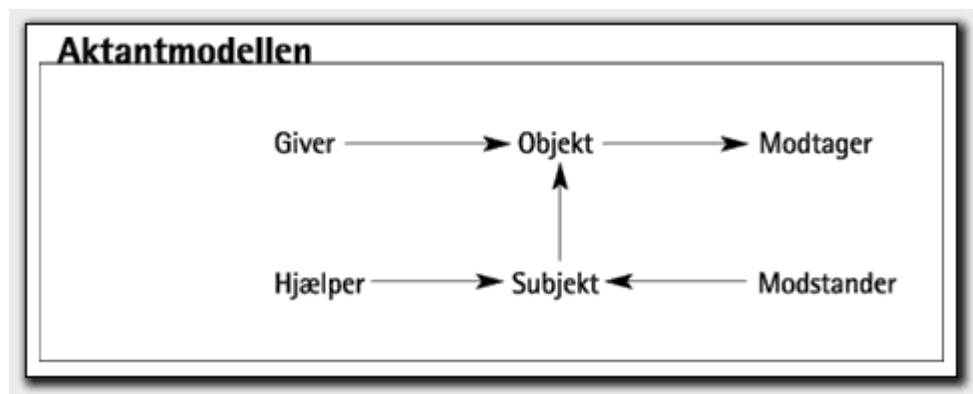
⁸ Bettelheim, Bruno; *Eventyrets fortryllelse*

⁹ Brodin, Marianne m.fl.; *At blive sig selv*

Eventyr

Folkeeventyret tager os med i fiktionens verden, hvor det kun er fantasien der sætter grænser. Barnet identificerer sig med helten/heltinden i eventyrerne, og kan dermed leve sig ind i figurernes følelser og handlinger og hvordan helten/heltinden finder sin egen løsning på et eksistentielt dilemma.¹⁰

I forhold til analyse af fortællingerne har jeg gjort brug af aktantmodellen

Eventyret er simpelt for barnet at forholde sig til, da karaktererne er hinandens modsætninger, det onde versus det gode. På rejsen igennem livets vanskeligheder møder helten/heltinden (objekt) en modstander, som de skal kæmpe imod, og de skal have tillid til at kunne modtage den hjælp, der er fra hjælpere i eventyret. Når barnet får lov til at fantasere og følelsesmæssigt leve sig ind i forskellige identiteter og køn, kan barnet bedre forholde sig til sine egne følelser ved at identificere sig med helten/heltinden, og derved styrker det barnets egen identitetsdannelse. Eventyret beskæftiger sig direkte med eksistentielle dilemmaer, og tilbyder barnet løsninger i forhold til psykologiske spørgsmål som barnet har i opvæksten, og derfor styrker barnets identitetsdannelse.

Det gode ved at få fortalt eventyr, er at man "falder" ind i den historie der fortælles om, man danner sine egne billeder og sætter sin fantasi i gang, hvilket leder mig videre til at beskrive Kirsten Drotners "den skabende virksomhed"

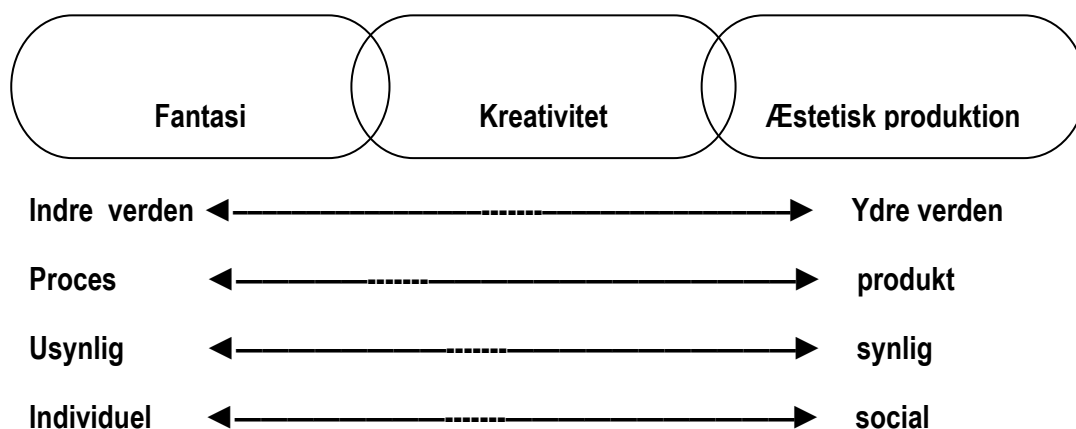
Æstetiske læreprocesser

Kirsten Drotner beskriver æstetik som: "*erkendelse gennem sansemæssige oplevelser*". At erkende gennem sanserne er en proces, hvor det at føle, tænke og gøre hænger sammen.

¹⁰Bettelheim, Bruno; *Eventyrets fortryllelse*

¹¹ www.fmb.dk/scoop/aktantmodellen.htm

Kirsten Drottners model: *Den skabende virksomhed* består af tre grundelementer: Fantasi, kreativitet og æstetisk produktion.

Kreativiteten bygger altså en bro mellem den indre og ydre verden, hvilket er fantasien og produktet.

Barnets **fantasi** sættes i gang med at der bliver fortalt eventyr, da de senere begynder at digte deres egen historie sættes **kreativiteten** i gang, og til sidst er det den **æstetiske produktion** der er i fokus. Her har de digtet deres historie færdig, og tegnet billeder til den. Her er det lige meget om det ligner en prinsesse, hvis det er det barnet mener at have tegnet. Den æstetiske produktion er en af de måder hvorpå vi giver vores fantasier konkret form.¹²

Pædagogens rolle

Pædagogens rolle i forhold til at arbejde med børnenes fortællinger og identitet, er at være aktivt lyttende og give børnene tid til at fortælle, og i den forbindelse være objektiv og anerkende at det barnets egen oplevelse. I kommunikationen mellem børnene og jeg, har brugt Berit Baes relationsteori. Det er vigtigt at man som pædagog er opmærksom på sin anerkendende relation til barnet og på sin definitionsmagt. Berit Bae taler om anerkendende relationer er baseret på ligestilling, og børn er afhængige af de reaktioner, de får fra deres omgivelser for at kunne skabe sig selv. Ved at være bevidst om den anerkendende relation, bliver vi mere bevidst om hvordan vi bruger vores definitionsmagt.¹³ Der skal være tillid mellem pædagog og barn og denne tillid skal være der inden man går i gang. Pædagogen skal udvise empati, være en god samtalepartner, og huske ikke at stille ledende spørgsmål, som kun kan besvares med et ja eller nej. Pædagogen skal i stedet for stille hjælpende spørgsmål, såsom hvordan så der ud?, hvad skete der så? o.l.

¹² Drottners, Kirsten; *At skabe sig selv*

¹³ Bae, Berit; *Voksnes definitionsmagt og børns selvoplevelse*

Pædagogisk praksis

Mine mål med mit fortællingsforløb har været at bruge mundtlige fortællinger til at få skabt en stemning så også børnene havde lyst til at komme med deres egne fortællinger. Derigennem at arbejde med børnenes identitet og samtidig give dem æstetiske oplevelser,

I mit forløb af to dages varighed havde jeg fem børn med, 3 piger og 2 drenge. Jeg valgte at bruge børnehavens bibliotek som jeg indrettede med bløde puder til at sidde på, vi sad i rundkreds så alle kunne se hinanden, og for at give fornemmelsen af at det her var noget vi lavede sammen i fællesskab. Jeg startede ud med en mundtlig fortælling af eventyret om Askepot, hvor børnene sad og lyttede. Der efter talte vi om de kendte andre historier som de godt kunne li, der blev både nævnt eventyr og andre fortællinger. Så snakkede jeg med dem om at alle kan lave sine egne historier, og spurgte om der var nogen som ville lave en historie. Her var der først en pige som gerne ville fortælle en historie. Jeg skrev ned undervejs. Det var sjovt nok også en historie om Askepot, men hvor hun var i en anden situation, hun kaldte historien for "Askepot og heksen".¹⁴ Historien er blevet en kombination af fantasi og virkelighed. Da den opstarter som et hvert andet eventyr, men senere i historien hører vi om hverdags ting som pigen oplever det. Derefter afsluttede jeg dagens forløb, så alle kunne gå derfra med en god fornemmelse og at det havde været sjovt. Dagen efter kom jeg igen, og der havde de to andre piger en historie hver som de godt ville fortælle. Afslutningsvis, spurgte jeg dem om de alle ville prøve at lave en historie sammen, det ville de gerne. Det blev til en historie om "De tre prinsesser, to spiderman og trolden".¹⁵ Jeg skrev alle historierne ned undervejs og bagefter har børnene tegnet tegninger til historierne.

Konklusion

I eventyrene kan barnet, der lever i et samfund med hastige ændringer, spejle sine indre konflikter og identificere sig med eventyrheltens prøvelser, på samme måde som mennesket i det traditionsbundne samfund. Det er derfor vigtigt at tilbyde det moderne barn, billeder af helte der må gå ud i verden helt på egen hånd, for at finde en sikker plads i verden ved at følge hvad der er den rette vej for dem, med en indre sikkerhed. Eventyret og børnenes egne fortællinger er underholdende og oplyser barnet om sig selv samt fremmer dets personlighedsudvikling og identitetsdannelse samt giver dem æstetiske oplevelser. Dette beriger derved barnets liv på mange forskellige måder og det bliver i stand til at relatere sig positivt til omverden.

Kort sagt, er historiefortælling med til at man oplever sig som den samme over tid, at andre oplever en som den samme over tid og endelig, at der er overensstemmelse mellem ens egen og andres opfattelse af én.

¹⁴ Bilag1

¹⁵ Bilag2

Litteraturliste

Bettelheim, Bruno (1991); *Eventyrets fortryllelse*, Schønberg

Bettelheim, Bruno (1992); *Eventyrets fortryllelse – anden del*, Schønberg

Brodin, Marianne og Hylander, Ingrid (1998); *At blive sig selv*, Hans Reitzels Forlag, København

Brok, Lene (2005); *Fortæl! Fortæl!*, Akademisk Forlag, København

Drotner, Kirsten (2001); *At skabe sig – selv*, Gyldendal

Eskild, Hilde og Hambro, Benedicte (2004); *Snip, snap, snude*, Borgen, København

Jacobsen, Caroline(2005); *Sundhed i pædagogisk praksis*, Systime Academic

Artikler

Bae, Berit (1996); *Voksnes definitionsmagt, og børns selvoplevelse*. Social Kritik nr. 47

Hjemmesider

www.fmb.dk/scoop/aktantmodellen.htm

Bilag 1

Eventyret om Askepot og Heksen

Der var engang for længe siden, en sød prinsesse som hed Askepot, hun var i skoven for at finde blomster til sin mor. Hun for vild i skoven, og faldt over en gren og fik en rift i hånden, og hun begyndte at græde og faldt og fik blodnæse for hun kunne ikke finde hjem. Så mødte hun en gammel dame der var en heks, hun gik med stok. Askepot spurgte om hjælp til at komme ud af skoven, men den gamle dame ville have at Askepot skulle gøre noget for hende før hun ville vise hende den rigtige vej ud af skoven. Først skulle Askepot rydde op på heksens værelse, som var rigtig rodet fordi heksen havde leget med babysutter, Askepot synes det var rigtig strengt, for det var ikke hende der havde rodet. Så skulle hun rede heksens hår, som var rigtig uglet og Askepot skulle rede det glat. Til sidst skulle Askepot klippe heksens negle, som var sorte og ulækre!

Da Askepot var færdig med at hjælpe heksen, sagde heksen at så måtte hun hellere holde hvad hun havde lovet, selvom heksen ikke rigtig ville det gjorde hun det og hjalp askepot ud af skoven. Askepot gik hjem til sin mor og far.

Fortalt af Ida

Bilag 2

Eventyret om de tre prinsesser, to spiderman og trolden

Der var engang tre prinsesser, den ene hed askepot, den anden hed Tornerose og den tredje hed Ariel. En dag da de gik hen over marken til deres slot, kunne de lige pludselig lugte noget rigtig grimt komme ovre fra skoven, det lugtede af sur ost og gammel prut.

Fordi de var så nysgerrige gik de over imod det for at finde ud af hvad det var. Da de kom over til skoven så de en kæmpe stor trold, og da trolden så de smukke prinsesser sagde den Bøvs og Prut. Så fangede den prinsesserne og tog dem hjem til sin borg og spærrede dem inde.

Men spiderman Futtog, og spiderman Magnus havde set trolden fange prinsesserne og vidste at den var ond, så de fulgte efter trolden og prinsesserne. Spiderman Futtog og Spiderman Magnus kastede deres spind på væggene og hoppede og svingede sig efter trolden.

Da spiderman og spiderman kom til borgen var der en heks og en drage. For at komme ind på borgen måtte de vinde over heksen og dragen. De greb deres sværd, så slog de heksens og dragens hoveder af.

Så kom de ind på borgen og sloges med trolden, og vandt.

Så befriede de prinsesserne og red hjem på en smuk brun hest og en smuk, smuk sort hest. Spiderman Magnus og Spiderman Futtog holdt godt fast da de red af sted med de tre prinsesser.

Da de kom hjem til prinsessernes slot holdt de en kæmpe stor fest, hvor de spiste masser af is og slik. De dansede også og legede stoledans og lavede stoleridning. Så levede de lykkeligt til deres dages ende.

Fortalt af Ida, Maia, Emma, Mathias og Nikolaj